

BRUSSEL

À LA CARTE

UITBREIDING ZUID

❁ À LA CARTE: UW GEMEENTE IN DE KIJKER

BEKIJK UW GEMEENTE MET NIEUWE OGEN, ONTDEK AL DE PARELTJES VAN HET ERFGOED DAT U DAGELIJKS OMRINGT, LEER ONGEKENDE HOEKJES KENNEN, VOLG HET PARCOURS EN SPEEL HET SPEL MEE. IN DEZE COLLECTIE WORDEN DE BRUSSELSE GEMEENTES IN DE KIJKER GEZET IN EEN RIJK GEÏLLUSTREERDE EN PRAKTISCHE WANDELBROCHURE, WAARMEE U OP STAP KAN GAAN OF DIE U GEZELLIG THUIS KAN DOORBLADEREN.

❁ BRUSSEL UITBREIDING ZUID À LA CARTE

NOOIT EERDER STOND EEN WANDELKAART MEER IN HET TEKEN VAN HET 'FLANEREN'. DE ZUIDELIJKE UITBREIDING VERLIEP IN TWEE FASES EN LEIDDE TOT HET ONTSTAAN VAN DE LOUIZALAAN EN DE FRANKLIN ROOSEVELTLAAN. DEZE TWEE GROTE VERKEERSADERS WAREN DESTIJD AANGELEGD ALS PRESTIGIEUZE PROMENADES, WAAR DE BEAU MONDE ZICH GRAAG VERTOONDE.

HET EERSTE DEEL VERTELT OVER DE MOEIZAME START EN DE ROL DIE PRIVÉ-INVESTEERDERS, EEN ZEKERE HERTOG VAN BRABANT EN UITEINDELIJK DE STAD BRUSSEL GESPEELD HEBBEN IN DE AANLEG VAN DE LOUIZALAAN. DAARNAAST LEZEN WE HOE DE WERELDTENTOONSTELLING VAN 1910 DE AANLEIDING VORMDE VOOR DE TRANSFORMATIE VAN HET LANDELIJKE SOLBOSCH EN DE VERLENGING VAN DEZE ZUID-AS MET EEN BREDE GOLVENDE LAAN DIE IN HET INTERBELLUM ERG GEGEERD WAS BIJ GEGOEDE BURGERS DIE HUN HERENHUIS WILDEN INRUILEN VOOR EEN RIANTE VILLA.

OP HET MENU VAN DE EERSTE WANDELING STAAN INDRUKWEKKENDE HERENHUIZEN, SOMMIGE WERELDERGOED, DE TERRASTUINEN VAN EEN EEUWENOUDE ABDIJ, ENKELE HERDENKINGSMONUMENTEN EN EEN PRIVÉSTRAAT.

DE TWEEDE WANDELING START AAN HET OPMERKELIJKE AUDITORIUM JANSON EN NEEMT U MEE LANGS, DE ENIGE GETUIGE VAN DE WERELDTENTOONSTELLING, EEN LANDHUIS VERSCHOLEN IN HET GROEN, ENKELE MEESTERWERKEN UIT HET INTERBELLUM.

TOT SLOT WORDT U VERWACHT VOOR EEN ZOEKTOCHT AAN DE INGANG VAN HET TERKAMERENBOS.

VEEL LEESPLEZIER

RUDI VERVOORT

MINISTER-PRESIDENT VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

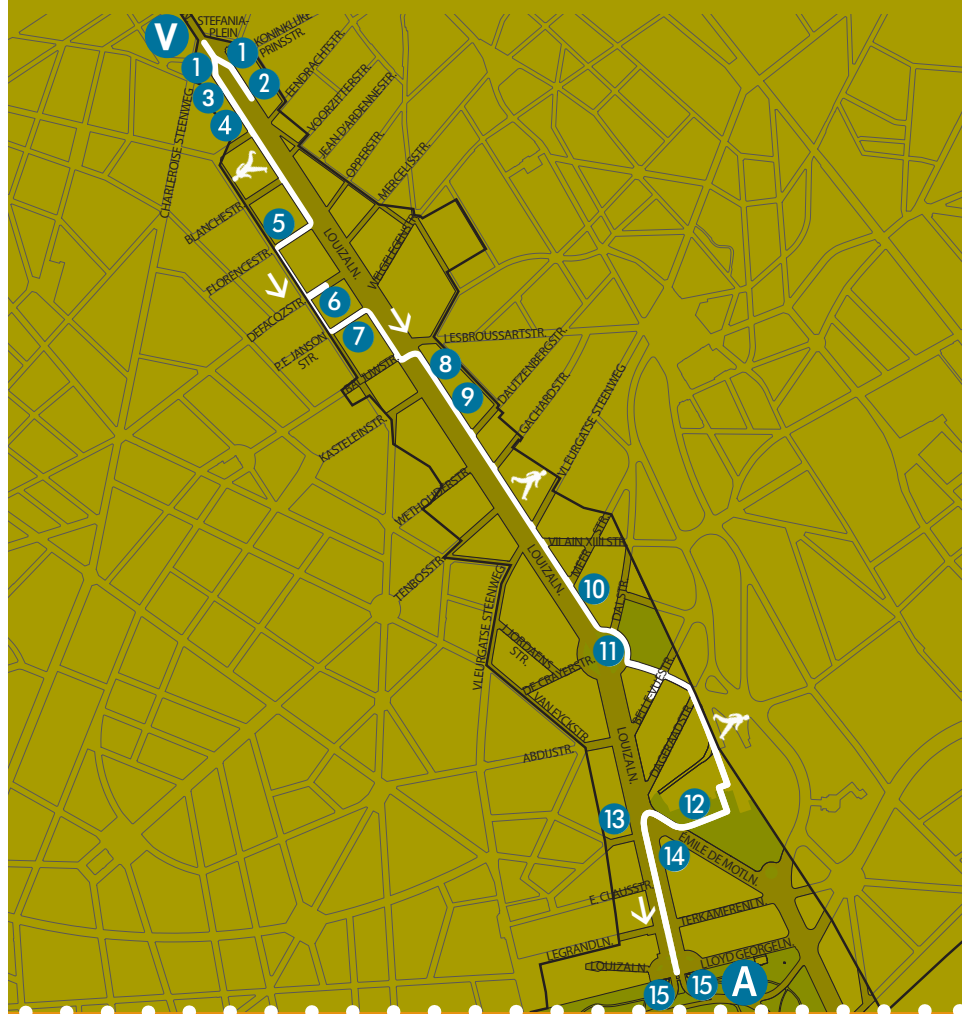
WANDELINGEN

1. STEFANIA EN LOUIZA GAAN NAAR HET BOS

V VERTREK: STEFANIAPLEIN

A AANKOMST: OCTROOIPAVILJOENEN, AAN DE INGANG VAN HET TER KAMERENBOS

DUUR: ONGEVEER 2 UUR

2. DE PARELS VAN DE SOLBOSCH

V VERTREK: F. ROOSEVELTLAAN, OP DE HOEK MET DE PAUL HÉGERLAAN (ULB-CAMPUS)

A AANKOMST: F. ROOSEVELTLAAN 17

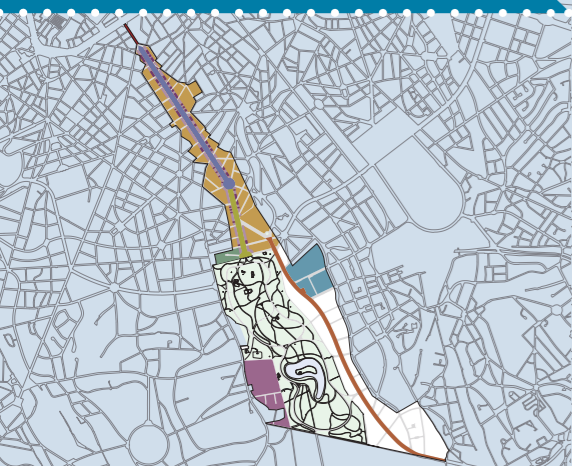
DUUR: ONGEVEER 2 UUR

DE OPLOSSINGEN VAN HET SPEL (ZIE MIDDENPAGINA'S).

In wijzerzin, te beginnen links onderaan: 6A, 5D, 3F, 2C, 1E, 4B.

WIJK IN DE KIJKER

- ✿ DE 'FLESSENHALS' VAN DE LOUIZAWIJK
- ✿ VAN HET PLEIN TOT DE ROTONDE
- ✿ AAN DE RAND VAN HET BOS
- ✿ NIEUWE HUIZENBLOKKEN EN STRATEN
- ✿ PRIVÉ!
- ✿ SCHAALVERGROTINGS
- ✿ ROOSEVELT OP DE SOLBOSCH
- ✿ DE TEMPEL VAN HET VRIJE ONDERZOEK
- ✿ DE GROENE JAGER

STEFANIA EN LOUIZA GAAN NAAR HET BOS

Tijdens deze wandeling gaan we op zoek naar wat overblijft van de periode toen deze drukke verkeersader een modieuze promenade was.
Duur: ongeveer 2 uur

DE PARELS VAN DE SOLBOSCH

Art-decojuweeltjes, villa's anno 1900, prestigieuze residenties verscholen in het groen en een universiteitscampus, de Franklin Rooseveltlaan heeft het allemaal.
Duur: ongeveer 2 uur

MEER WETEN?

- MIEROP, C., *De Louizalaan*, Brussel, Stad van Kunst en Geschiedenis, nr. 19, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 1997.
- DEMEY, Th., *De Ter Kamerenabdij*, Brussel, Stad van Kunst en Geschiedenis, nr. 32, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2002.
- DUQUENNE, X., *L'avenue Louise à Bruxelles*, Brussel, 2007.
- DUQUENNE, X., *Het Ter Kamerenbos*, Brussel, Stad van Kunst en Geschiedenis, nr. 30, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2001.
- DUQUENNE, X., *Le bois de la Cambre*, Xavier Duquenne éd., Brussel, 1989.
- JAUMAIN, S., BALTERS, W. (red.), *Bruxelles 1910. De l'Exposition universelle à l'Université*, Racine, Brussel, 2010.
- *Itinéraire de l'Université libre de Bruxelles*, Hommes et Paysages, nr. 35, SRBG, 2004.
- LOIR, C., "Zien en gezien worden. De Brusselse promenades in de 18de en 19de eeuw", *Erfgoed Brussel*, nr. 6-7, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, september 2013, pp. 45-61.
- Website van de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: www.irismonument.be.

ZUIDWAARTS!

BEGIN JAREN 1860 RICHT BRUSSEL STAD DE BLIK RESOLUUT NAAR HET ZUIDEN. ZE LEGT DE LOUIZALAAN AAN OP GRONDGEBIED ELSENE EN RICHT HET TER KAMERENBOS OPNIEUW IN, OM ZE IN 1864 ALLEBEI TE ANNEXEREN. DEZE REUSACHTIGE INGREEP KOMT TEGEMOET AAN EEN DUBBELE AMBITIE VAN BRUSSEL: ENERZIJD, DE AANLEG VAN EEN WIJK TEN BEHOEVE VAN DE GEGOEDE BURGERIJ, DIE ZE OP HAAR GRONDGEBIED WIL HOUDEN, EN ANDERZIJD DE BOVENSTAD EN HET BOS VERBINDEN VIA EEN PROMENADE.

LANGS DE BREDE RESIDENTIËLE LAAN WEDIJVEREN BURGER- EN HERENHUIZEN MET ELKAAR IN AANZIEN. IN HAAR VERLENGDE HET TER KAMERENBOS, DIE MET ZIJN ENGELSE LANDSCHAPSARCHITECTUUR EN ZIJN PITTORISKE MEUBILAIR DÉ ONTMOETINGSPLAATS VAN DE GEGOEDE BRUSSELSE BURGERIJ WORDT.

BEGIN 20STE EEUW HERVAT BRUSSEL HAAR ZUIDWAARTSE OPMARS. IN 1907 STAAT ELSENE AAN DE STAD EEN LANGE STROOK GROND, GELEGEN LANGS HET BOS AF – DE WIJK SOLBOSCH. IN 1910 ZAL ER DE WERELDTENTOONSTELLING PLAATSVINDEN, NADIEN LEGT DE STAD ER EEN NIEUWE PRESTIGIEUZE RESIDENTIËLE WIJK AAN, MET ALS RUGGENGRAAT EEN BREDE GOLVENDE LAAN, DE NATIËNLAAN, DE TOEKOMSTIGE FRANKLIN ROOSEVELTLAAN. DE EERSTE WERELDOORLOG ZAL DE ONTWIKKELING VAN DE WIJK VERTRAGEN DIE VOORAL TIJDENS HET INTERBELLUM OPKOMT.

TERWIJL DE LOUIZALAAN HAAR KARAKTER VAN CHIQUÉ STADSPROMENADE KWIJTRAAKTE ALS GEVOLG VAN VASTGOEDSPECULATIE EN GROOTSCHALIGE WEGENWERKEN, IS DE FRANKLIN ROOSEVELTLAAN ERIN GESLAGD HAAR RESIDENTIËLE FYSIONOMIE MET RIJHUIZEN EN WELGESTELDE VILLA'S GROTENDEELS TE BEWAREN.

REDACTIE, OPZOEKINGEN EN ICONOGRAFIE

Association pour l'Étude du Bâti (APEB) : Caroline Berckmans, Olivier Berckmans, Isabelle de Pange et Christophe Mouzelard. www.apeb-vsg.be.

ADVIESCOMITÉ

Vincent Heymans van de Stad Brussel, Michèle Herla en Murielle Lesecque van de Directie Monumenten en Landschappen

COÖRDINATIE

Paula Dumont, Directie Monumenten en Landschappen

HERLEZING

Harry Lelièvre, Directie Monumenten en Landschappen

ANDERE ILLUSTRATIES

Bastin-Evrard © GOB.
Brussel Leefmilieu © BIM.

Documentatiecentrum Brussel Stedelijke Ontwikkeling.

Kaarten: Brussel Urbis ©© – Distributie CIBG, Kunstlaan 20, 1000 Brussel.

Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium.

Regie der Gebouwen.

Stadsarchief Brussel.

Verzameling Belfiusbank – Académie royale

de Belgique ©ARB-GOB.

Wim Robberechts © GOB.

MET DANK AAN

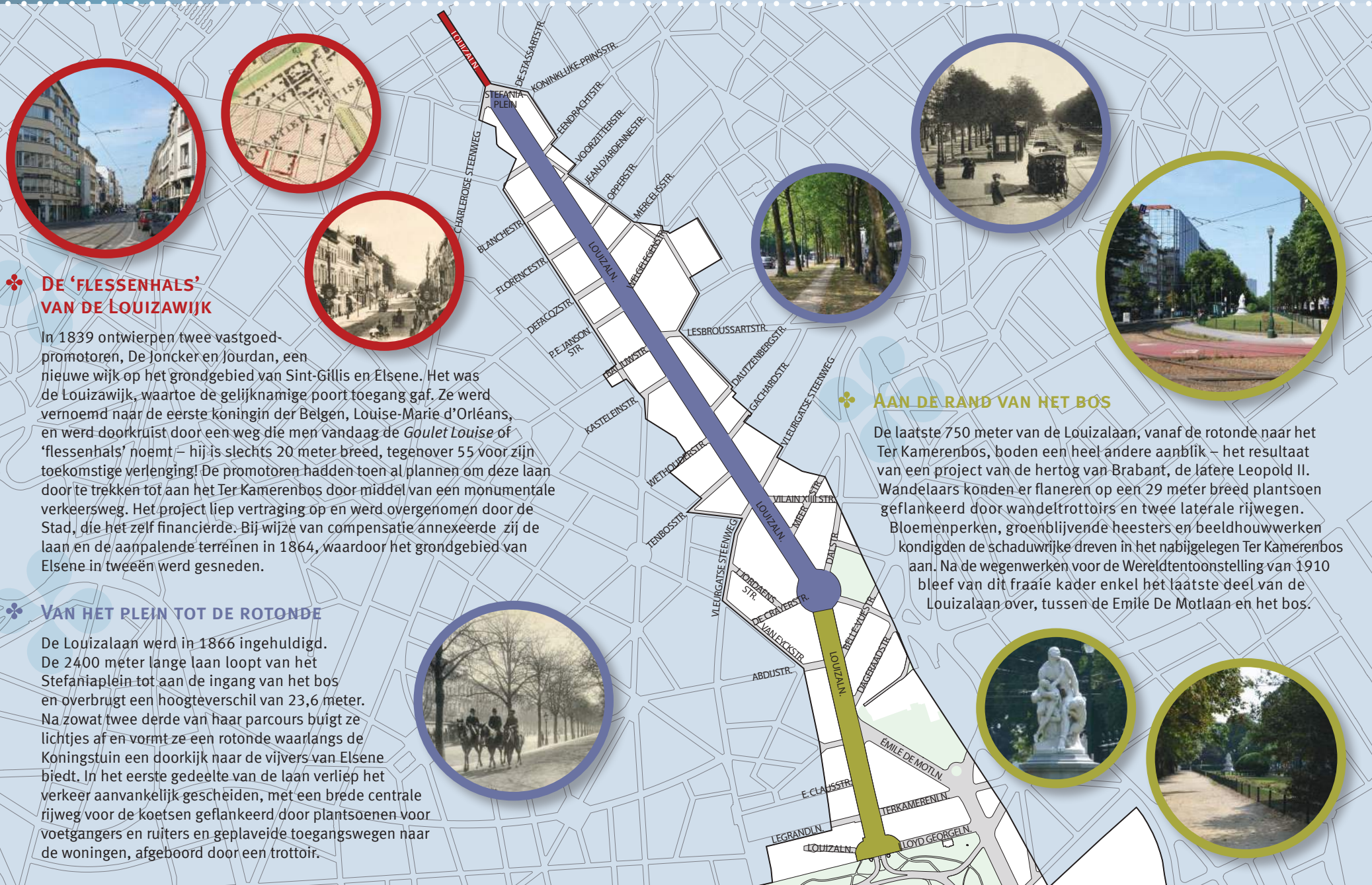
Het college van Burgemeester en Schepenen van de Stad Brussel, de cel erfgoed van de Stad Brussel, Julie Coppens en Philippe Charlier van de Directie Monumenten en Landschappen

GRAFISCHE VORMGEVING

www.generis.be

DRUKWERK

IPM Printing

❖ DE 'FLESENHALS' VAN DE LOUIZAWIJK

In 1839 ontwierpen twee vastgoed-promotoren, De Joncker en Jourdan, een nieuwe wijk op het grondgebied van Sint-Gillis en Elsene. Het was de Louizawijk, waartoe de gelijknamige poort toegang gaf. Ze werd vernoemd naar de eerste koningin der Belgen, Louise-Marie d'Orléans, en werd doorkruist door een weg die men vandaag de *Goulet Louise* of 'flessenhals' noemt – hij is slechts 20 meter breed, tegenover 55 voor zijn toekomstige verlenging! De promotoren hadden toen al plannen om deze laan door te trekken tot aan het Ter Kamerenbos door middel van een monumentale verkeersweg. Het project liep vertraging op en werd overgenomen door de Stad, die het zelf financierde. Bij wijze van compensatie annexeerde zij de laan en de aanpalende terreinen in 1864, waardoor het grondgebied van Elsene in tweeën werd gesneden.

❖ VAN HET PLEIN TOT DE ROTONDE

De Louizalaan werd in 1866 ingehuldigd. De 2400 meter lange laan loopt van het Stefaniaplein tot aan de ingang van het bos en overbrugt een hoogteverschil van 23,6 meter. Na zowat twee derde van haar parcours buigt ze lichtjes af en vormt ze een rotonde waarlangs de Koningstuin een doorkijk naar de vijvers van Elsene biedt. In het eerste gedeelte van de laan verliep het verkeer aanvankelijk gescheiden, met een brede centrale rijweg voor de koetsen geflankeerd door plantsoenen voor voetgangers en ruiters en geplaveide toegangswegen naar de woningen, afgeboord door een trottoir.

❖ AAN DE RAND VAN HET BOS

De laatste 750 meter van de Louizalaan, vanaf de rotonde naar het Ter Kamerenbos, boden een heel andere aanblik – het resultaat van een project van de hertog van Brabant, de latere Leopold II. Wandelaars konden er flaneren op een 29 meter breed plantsoen geflankeerd door wandeltrottoirs en twee laterale rijwegen. Bloemenperken, groenblijvende heesters en beeldhouwwerken kondigden de schaduwrijke dreeven in het nabijgelegen Ter Kamerenbos aan. Na de wegenwerken voor de Wereldtentoonstelling van 1910 bleef van dit fraaie kader enkel het laatste deel van de Louizalaan over, tussen de Emile De Motlaan en het bos.

❖ HET HERENHUIS

Het herenhuis was ooit alomtegenwoordig in de Louizalaan en is een van de meest luxueuze Brusselse woningtypes. Traditioneel waren het brede rijwoningen met op de benedenverdieping ontvangstkamers en een koetspoort die leidde naar de stallen aan de achterzijde van het perceel. Het huispersoneel woonde op de zolderkamers, in het geval van de koetsier, boven de stallen. In de loop van

de 19de eeuw werd de indeling van deze woningen voor de welgestelde burgerij nog verfijnder en complexer, tot Victor Horta de plattegrond van het herenhuis rond 1900 helemaal transformeerde. De trap, zenitaal verlicht door een lichtput, werd een volwaardige leefruimte waarrond het leven in het huis zich afspeelt. Er is daarnaast ook een dienstrap en soms een lift. De opeenvolgende kamers van het traditionele herenhuis moesten wijken voor ruimten die gemoduleerd worden door tussenwanden en deuren. In de eerste decennia van de 20ste eeuw bleef men de nieuwe ruimtelijkheid die de art nouveau had geïntroduceerd verder ontwikkelen om de functionaliteit en het comfort nog meer te verbeteren. De stal werd vervangen door een garage achter aan het perceel of in de voorgevel. Tijdens het

interbellum worden de herenhuisen ingeruild voor een 'horizontaal' leven in een luxueus appartement of voor een villa in de nieuwe

residentiële wijken. De Franklin Rooseveltlaan vertoont een opmerkelijke variëteit aan dergelijke half- of volledig vrijstaande villa's.

❖ NIEUWE HUIZENBLOKKEN EN STRATEN

De terreinen die samen met de Louizalaan werden geannexeerd, waren hoofdzakelijk akkers, boomgaarden en moestuinen. Sommige straatnamen herinneren nog aan dat landelijke karakter: Gewijdeboomstraat, Welgelegenstraat, Langehaagstraat... Dit verklaart ook het vreemde zaagand-tracé van de gemeentegrens die de omtrekken van de oude akkers of wegen volgt. In het oosten, rond de Langehaagstraat, werden de bestaande verkeerswegen tot aan de Louizalaan verlengd, waardoor enkele driehoekige huizenblokken ontstonden. In het westen en meer zuidwaarts was het wegeninspecteur Victor Besme die het stratenplan uittekende. In de jaren 1860 schiep hij orthogonale huizenblokken in de wijk Tenbosch, terwijl hij in de jaren 1870 voor landschappelijker tracés koos, zoals aan de vijvers van Elsene.

❖ PRIVÉ!

De Bossquare, ook bekend als de Miljonairssquare, werd in 1910 aan het uiteinde van de Louizalaan aangelegd op initiatief van de familie Tasson en op haar terreinen. In deze luxueuze doodlopende straat staan een twintigtal huizen, waarvan de huisnummers de nummering van de laan volgen (nr. 535 tot 587). Ze werd ontworpen door architect Léon Govaerts, die ook de vier herenhuizen aan het begin tekende (inclusief de twee hoekgebouwen aan de rotonde), alsook het traliewerk dat de privéstraat afsluit. De aanzienlijke huizen met voortuin dateren hoofdzakelijk uit de jaren 1920 en opteerden resoluut voor de Beaux-Artsstijl en diens vormen geïnspireerd door de grote Franse stijlen: Lodewijk XIV, régence, Lodewijk XV, Lodewijk XVI. De goed bewaarde bebouwing geeft ons een goed idee hoe de Louizalaan er aan het begin van de 20ste eeuw moet hebben uitgezien.

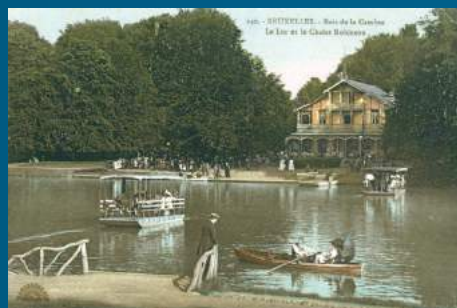
❖ SCHAALVERGROTINGEN

Vanaf de jaren 1930 onderging de Louizalaan een ingrijpende gedaanteverwisseling. De (heren)huizen werden geleidelijk vervangen door hoge appartementsgebouwen, vaak met een handelspand op de benedenverdieping. Na de oorlog werd dit proces nog versterkt. Van de oorspronkelijke fysionomie van de laan bleef nauwelijks iets over, terwijl de laan zelf door grootschalige infrastructuurwerken werd omgevormd tot een stadssnelweg met talrijke tunnels. Vanaf 1960 deed zich een tweede verschijnsel voor: de laan werd een kantoorzone. Multinationals en andere grote maatschappijen vestigden er hun zetel in imposante buildings, die soms de vorm van een toren aannamen. Woningen, handelszaken, kantoren... de huidige Louizalaan biedt een boeiende mix van functies. Nr. 271, een modernistisch gebouw van architect Louis-Herman De Koninck (1966), is daarvan een fraai voorbeeld.

❖ EEN ENGELS BOS

Het Ter Kamerenbos, een natuurlijke uitloper van het Zoniënwoud, strekt zich over meer dan 122 hectare uit. Tussen 1862 en 1871 maakte landschapsarchitect Edouard Keilig er een openbaar park van. Hij behield de natuurlijke hoogtevverschillen en richtte het bos in volgens de beginselen van de Engelse landschapsarchitectuur, met kronkelige tracés, weidse vergezichten en pittoreske decors. Keilig bewaarde de bestaande boomsoorten – vooral eiken en beuken – maar verrijkte ze met nieuwe. Hij koos voor beplanting op de hoogten en grasperken in de lagergelegen gedeelten. Zo ontstonden mooie doorkijken, zoals het Ravijn of het Engels grasperk. Net als in de Louizalaan verloopt het verkeer er gescheiden: berijdbare lanen, ruitersporen en wegen en paden voor voetgangers.

De weldoordachte inrichting van het Ter Kamerenbos moest de Brusselse wandelaars terug naar het bos lokken: bochtige paadjes die tot flaneren uitnodigen, zitbanken, ruitershuisjes en drinkfonteinnetjes, pittoreske elementen zoals grotten, houten bruggetjes en een rotslandschap met waterval, maar ook de drank en eetgelegenheden zoals de

chalet van het Gymnasium, de chalet van de Nachtegalen en de Melkerij, een café-restaurant dat in 1973 afbrandde. De blikvanger van het park is een groot kunstmatig meer met een bebost eiland en werd bewust ingeplant in het gedeelte dat het verst van de stad verwijderd lag. Dit moest de wandelaar aanmoedigen om heel het bos te doorkruisen.

Op het eiland, bereikbaar met een veerpont, is de chalet van Robinson nog altijd een populaire attractie. Meer zuidwaarts, aan de rand van het Zoniënwoud, vervulde de renbaan van Bosvoorde het recreatieve aanbod. Eind 19de eeuw was het Ter Kamerenbos, net als de Louizalaan, een van de lievelingslocaties van de mondaine Brusselaar geworden.

❖ ROOSEVELT OP DE SOLBOSCH

In 1907 annexeerde Brussel Stad een groot deel van de Solbosch. Toen was dit nog een landelijk gebied enkel doorkruist door oude landwegen en door de straten aangelegd tijdens de herinrichting van het Ter Kamerenbos, zoals de Victorialaan. In 1910 vond er de Wereldtentoonstelling plaats waarna ze werd omgevormd tot een luxueuze residentiële wijk. Hoewel deze wijk al gepland was in 1907 kreeg ze vooral tijdens het interbellum vaste vorm. De belangrijkste verkeersader van de Solboschwijk is de Natiëntlaan, later omgedoopt tot Franklin Rooseveltlaan en het geografische en sociologische verlengstuk van de Louizalaan. Ze is 2,65 kilometer lang en 40 meter breed en heeft een kronkelend tracé dat de hoogteverschillen van het terrein soepel volgt. Dit verleent haar de fysionomie van een glooiend landschap die nog wordt versterkt door de aanwezigheid van voortuintjes en, aan onpare zijde, door half of volledig vrijstaande villa's aan de rand van het bos.

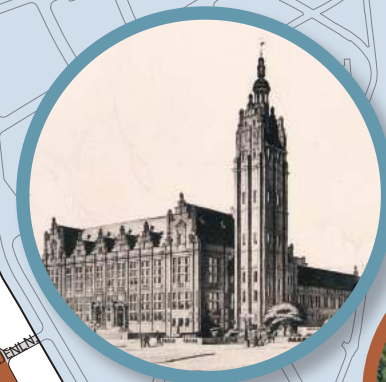

❖ DE GROENE JAGER

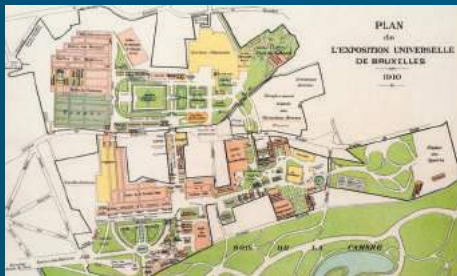
Dit oude Ukkelse gehucht ligt aan de rand van het Ter Kamerenbos en werd tegelijkertijd met het bos door Brussel Stad geannexeerd. De wijk wordt door de Waterloosesteenweg en de Terhulpssteenweg afgebakend. Gezien het groeiende succes van het bos, werd deze rurale zone al vanaf het begin uitgerust met recreatiegelegenheden, waarvan *Villa Lorraine*, een café-restaurant-pension uit 1893, een van de laatste getuigen is. In de loop van de 20ste eeuw werd de Groene Jager een residentiële zone met een eclectische bebouwing gedomineerd door villa's in pittoreske stijl die de bucolische sfeer van het bos voortzetten. In 1930 vestigde zich hier ook de *Royal Étrier Belge*, een manège voor de 'beau monde'. Ze werd ontworpen in regionalistische stijl door architect Gaston Ide en is vandaag als monument beschermd.

❖ DE TEMPEL VAN HET VRIJE ONDERZOEK

In 1834 stichtten de Brusselse vrijmetselaars de *Université Libre de Bruxelles* als reactie op het monopolie van de katholieke universiteit, met als missie "vooroordelen en onverdraagzaamheid te bestrijden". De universiteit was oorspronkelijk in het stadscentrum gevestigd maar verhuisde kort na de Eerste Wereldoorlog naar de Solbosch, op een terrein dat door de Stad werd afgestaan. De site was ideaal voor toekomstige uitbreidingen en bood een rustig kader dat bevorderlijk was voor de studie. Vanaf 1921 werd de campus naargelang van de behoeften uitgebreid. Dit gebeurde in drie fases – tijdens het interbellum, van 1958 tot 1970, en in de loop van de jaren 1990 – en mondde uit in een bonte mengeling van stijlen en bouwtechnieken die elk hun tijd vertegenwoordigen.

❖ BRUSSEL 1910

Van 23 april tot 1 november 1910 lokte de Wereldtentoonstelling dertien miljoen bezoekers naar Brussel. Dat gebeurde op drie verschillende sites: op de Solbosch, maar ook in het Jubelpark (de afdeling Schone Kunsten) en in Tervuren (de koloniale afdeling). Het Ter Kamerenbos vormde het groene decor van de grootste site van de tentoonstelling die zich over maar liefst 88 hectare uitstrekte, tussen

de Victorialaan en de Boondaalsesteenweg. Ze lag schrijlings op het grondgebied van Brussel en van Elsene, waarvan de grens toen net opnieuw was vastgelegd. Er werden verscheidene verkeerswegen naar de site aangelegd, hoofdzakelijk vanaf de Louizalaan: de Emile De Motlaan, de huidige Lloyd George-laan en Emile Duraylaan, evenals het begin van de toekomstige Franklin Rooseveltlaan.

Ernest Acker, die als de grootmeester van academisme geldt, werd tot hoofdarchitect van de tentoonstelling aangesteld, en niet Victor Horta. Er was geen plaats voor de art nouveau, en al evenmin voor de technische hoogstandjes die typisch waren voor de grote eind-19de-eeuwse wereldtentoonstellingen: Acker koos voor de traditionele architectuur en haar vele 'neo'-invloeden. Deze terugkeer

naar het classicisme viel samen met de opkomst van de Beaux-Artsstijl, die tot in de jaren 1930 bijzonder geliefd bleef bij de Brusselse burgerij.

Naast het ontwerp van het reusachtige paleis van België stond Acker ook in voor de verspreiding over de tentoonstellingssite van de 21 deelnemende landen en de talrijke onafhankelijke ondernemingen die eveneens vertegenwoordigd waren.

In de nacht van 14 op 15 augustus legde een brand het Belgische en het Engelse paviljoen volledig in de as, alsook een deel van Brussel-Kermis, een reconstructie van het historische Brussel. Gelukkig vielen er geen slachtoffers. De meeste gebouwen werden bijna onmiddellijk heropgebouwd.

WANDELING 1

STEFANIA EN LOUIZA GAAN NAAR HET BOS

ER IS HEEL WAT VERANDERD SINDS DE TIJD TOEN GEGOEDE BURGERS ELKAAR VERDRONGEN OM IN DE MEEST CHIQUE LAAN VAN BRUSSEL TE KUNNEN WONEN. GELUKKIG ZIJN NOG ENKELE OPMERKELIJKE OVERBLIJFSELEN UIT DEZE PERIODE BEWAARD, SAMEN MET EEN EEUWENOUD E ABDIJ.

PARCOURS: ZIE OMSLAG

V VERTREK: STEFANIAPLEIN

TRAMS 92, 93, 94, 97 (STEFANIA), VILLO ! 45 (STEFANIA)

A AANKOMST: OCTROOIPAVILJOENEN, AAN DE INGANG VAN HET TER KAMERENBOS

TRAMS 7, 93, 94 (LEGRAND), VILLO ! 80 (CERES), 244 (TER KAMERENBOS)

DUUR: ONGEVEER 2 UUR.

SPEL: IN HET SPOOR VAN DE MONUMENTEN

TIJDENS DEZE WANDELING KOMEN WE VERSCHIEDENE BEELDHOUWERKEN TEGEN. HERKEN JE DE WERKEN WAARBIJ DEZE DETAILS HOREN?

Van links naar rechts: *Monolieten* op de kruising met de Defacqzstraat; *Ruitersrijd* aan de ingang van de Bossquare; *Monument voor de burgemeesters Karel Buis en Emile Demot* nabij de IT Tower; *Weggelopen zwarte slaven* worden aangevallen door *honden* ter hoogte van nr. 503-505.

1 STEFANIAPLEIN, LOUIZALAAN 54-58A EN 59-69, 'STÉPHANIE I' EN 'STÉPHANIE SQUARE', ATELIER D'ARCHITECTURE DE GENVAL, 1983-1989

Zie je de marmeren kolossen die de toegang tot de Louizalaan bewaken? Vergelijk ze maar eens met de oude foto: vroeger stonden hier twee hoekgebouwen met torentjes en koepels, ontworpen in 1872-1874 als statig beginpunt van deze prestigieuze laan. Honderd jaar later verrees de nieuwe versie, nu volledig van holronde vlakken gemaakt. Dit geheel werd al

aan het begin van de jaren 1970 ontworpen en is een van de vroegste Belgische voorbeelden van de postmodernistische stijl. Als reactie tegen het functionalisme greep deze stijl terug op de vormen van het verleden, waarbij ze een centrale plaats toebedeelde aan ornament en rijke materialen. *Een decoratief leidmotief springt onvermijdelijk in het oog: de ruitvorm. Waar zie je dit motief?*

In zwart graniet tussen de bouwlagen, op de metalen borstweringen, in de vorm van de deurklinken en lampen.

Volg de pare zijde van de laan en vat post op het trottoir langs de tunnelopening, voorbij de fontein.

2 LOUIZALAAN 60 TOT 92, CA. 1870

Deze huizenrij bevat de oudste woningen van de Louizalaan (behalve de 'flessenhals'); ze werden onmiddellijk na de opening van de laan in 1866 gebouwd. Ondanks de veranderingen die ze ondertussen hebben ondergaan geven deze oude herenhuizen met hun rijke eclectische decors ons een goed beeld van het oorspronkelijke uitzicht van de laan. Dit ontwerp van Hendrik Beyaert, op nr. 70, oogt als een kleine Griekse tempel. *Keer op je stappen terug en steek de laan over.*

3 LOUIZALAAN 71, ARCH. G. DELCOIGNE, 1911-1912

Vooraleer dit gebouw een nieuwe look kreeg van het Atelier de Genval om het in het postmodernistische hotelcomplex Wiltcher's in te werken, was het al een reizigershotel. De V-vormige gevel schept een fraai voorplein, weg van het tumult van de laan. De volledig witte gevel geeft het gebouw iets van een bruiloftstaart met slagroom. Op en top Beaux-Artsstijl! *Drie bogen leiden naar de binnenplaats van het complex, waar postmodernisme troef is. Hier overheerst een ander leidmotief. Zie je het?*

De palmstiel die de zuilen bekroont en de borstweringen versiert.

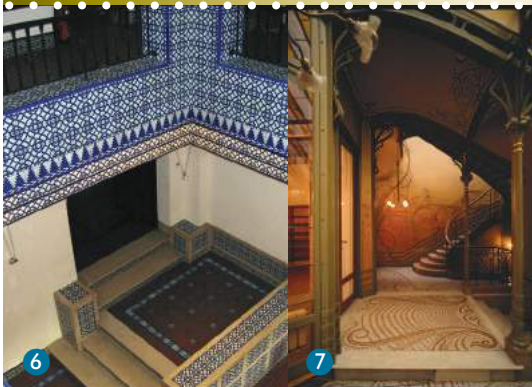
4 LOUIZALAAN 81, HÔTEL LUNDEN, ARCH. PAUL SAINTENOY, 1896-1898

Dit elegante herenhuis werd ontworpen op het hoogtepunt van de art nouveau. In de klassieke compositie ontplooiën zich 'zweepsplagmotieven' in ijzer en steen. Bewonder de verfijning van de borstweringen en de blokken Savonnières-steen met roze voegen, versierd met gebeeldhouwde bladeren en papaverbloemen. Het werd ontworpen door de architect van de *Old England* (het huidige MIM), dat dan weer helemaal van ijzer is gemaakt. *Neem nu de Florencestraat en volg deze tot aan het eerste kruispunt.*

5 FLORENCESTRAAT 13-LIVORNOSTRAAT 48, HÔTEL OTLET, ARCH. O. VAN RYSSELBERGHE EN H. VAN DE VELDE, 1896-1898

Dezelfde periode, dezelfde stijl en dezelfde steen als Hôtel Lundén, maar hier een groot hoekgebouw. De opdrachtgever voor deze imposante woning was financier Paul Otlet, de uitvinder van de *Universele Decimale Classificatie* en de voorloper van internet (zijn *Mundaneum* bevindt zich in Bergen). De talrijke in- en uitsprongen van de gevel weerspiegelen de complexiteit van de binnenruimten, waarvan de inrichting aan Henry Van de Velde werd toevertrouwd. In dit gebouw bevindt zich ook een kleine woning met een kunstenaars-atelier en een aparte ingang. *Volg de Livornostraat tot aan de Defacqzstraat.*

6 DEFACQZSTRAAT 14, HUIS WIELEMANS, ARCH. A. BLOMME, 1926

Er waait een Andalusische wind doorheen de Defacqzstraat! Het bezoek van het echtpaar Wielemans aan de Spaanse paleizen inspireerde hen voor dit grote herenhuis in art-decostijl. De rondboogarcades, ruw pleisterwerk en een breed uitkragende kroonlijst (tegen de verzengende zon?) evoceren de Spaanse architectuur. Het interieur zou niet misstaan in een Moors paleis, met zijn grote patio versierd met ijzerwerk en bekleed met bijna 5000 azulejo's!

Keer terug naar de Livornostraat. Aan de rechterkant zie je op nr. 83 een merkwaardig gebouw met een hoektorentje. Het is de voormalige persoonlijke woning (beschermd) van architect Octave Van Rysselberghe. Stap nu door tot aan de Paul Emile Jansonstraat.

7 PAUL EMILE JANSONSTRAAT 6, HUIS TASSEL, ARCH. V. HORTA, 1893

Voor een van zijn allereerste woningen – een waar manifest van de art nouveau – haalde Victor Horta alles uit de kast! Weg met het traditionele schema van de Brusselse huizen met de ingang en het trappenhuis aan de ene kant en drie op elkaar volgende woonruimten aan de andere. Hier prijkt de deur in het midden, terwijl de trap, die tot een lichtsacht is omgevormd, de centrale ruimte van het huis wordt. Het lijkt wel of de witstenen gevel wordt vooruit gestuwd door de opmerkelijke

bow-window, en de zijvensters tot schietgaten worden herleid. *Zoals steeds bij Horta weerspiegelt de buitenzijde de binnenindeling van de woning. Zie je welk element de plaats van de rookkamer verraadt?*

Op de tussenvloer, het glas-in-loodraam van het erkervenster, met zijn voluten van rook...

8 LOUIZALAAN 208, ARCH. H. VAN MASSENHOVE, 1911-1912

In dit herenhuis in Beaux-Artsstijl versierd met talloze medaillons, guirlandes en geknoopte linten primeert de Lodewijk XVI-stijl. In de gevel zijn drie kostbare materialen verwerkt: witsteen, roze graniet en smeedijzer. Het bijzonder verfijnde schrijnwerk domineert de compositie met haar raster van kleinhoutjes, gewelfde dwarsregels en impostvensters in de vorm van afgeplatte ovalen. *In het beeldhouwde stenen decor wordt het loof van twee verschillende boomsoorten vermengd. Welke?*

De laurierboom en de eik.

9 LOUIZALAAN 224, HÔTEL SOLVAY, ARCH. V. HORTA, 1895

Geen twijfel mogelijk, deze gevel leeft! Laat je blik rustig omhoog glijden van het trottoir naar het hoofdgestel van het huis en geef je over aan de ongelooflijke golfbeweging. De gekromde stenen vlakken vormen erkers, terrassen, consoles en kroonlijsten. Zelfs het smeedijzer lijkt te dansen, nu eens met samengeklonken borstweringen, dan weer in opkrullende vonken. Dit huis, dat Horta zelf tot in de kleinste

details ontwierp, is een van zijn meesterwerken. Zijn opdrachtgever, de industrieel Armand Solvay, had hem dan ook carte blanche gegeven ... naast een bijna onbepert budget! En als de gevel al weelderig lijkt, dan is dat niets in vergelijking met het interieur... *Op de verdiepingen zie je fijne rasters. Waarvoor dienen zij?*

Het zijn ventilatiesystemen die horen bij een vernuftig natuurlijk klimaatregelsysteem dat de architect zelf had ontwikkeld.

Stap verder langs de laan. Bemerkt je de schaalverschillen tussen de gebouwen? De herenhuizen worden steeds schaarser en moeten wijken voor appartements- en kantoorgebouwen en torens.

10 LOUIZALAAN 346, HÔTEL MAX HALLET, ARCH. V. HORTA, 1903 3

Dit is al het derde herenhuis van Horta op deze wandeling! Uitsluitend horizontale lijnen en witsteen hier. Het huis oogt minder druk dan Hôtel Solvay en illustreert Horta's evolutie naar een bezadigder stijl aan het begin van de 20ste eeuw. *Het huis heeft twee bellen. Waarom?*

De linkerbel was bestemd voor de bedienden, zoals blijkt uit het opschrift 'Service'.

Ga verder tot aan de rotonde van de laan.

11 DE DOOD VAN OMPDRAILLES, BEELDHOUWER CH. VAN DER STAPPEN, 1892; PHOENIX 44, BEELDHOUWER O. STREBELLE, 1994

Op dit rustpunt in de laan staan twee zeer verschillende bronzen monumenten.

De dood van Ompdrailles is typisch voor de late 19de eeuw. De realistische voorstelling spreekt de voorbijganger direct aan. Het abstracte Phoenix 44 werd opgericht ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de bevrijding van Brussel en evocert de vleugels van een feniks.

Volg de Munsterstraat. Links ligt de Koningstuin, een park ontworpen in 1873 op initiatief van Leopold II om de laan een doorkijk naar de vijvers van Elsene te geven. Rechts in de Belle-Vuestraat is er een rij van vijf art-nouveauhuizen van architect Ernest Blerot die meteen opvallen in het straatbeeld door hun aparte vorm en kleuren.

Loop nu door de poort van de Ter Kamerenabdij tot aan de terrastuinen die naar de Louizalaan leiden, via de Emile De Motlaan.

12 TERRASTUINEN, BEGIN 18DE EEUW / LANDSCHAPSARCHITECT J. BUYSSENS, 1930-1932

De vier symmetrische terrassen, die je via een monumentale trap bereikt, zijn met gesnoeide taxussen en buxussen beplant en moeten de wandelaar rust brengen. Het eerste terras loopt rond de abdij, als een subtiele verwijzing – maar dan op grote schaal – naar het klooster en zijn omgang. De tuinen werden begin 18de eeuw aangelegd en in de 19de eeuw verbouwd. In 1930-1932 werden ze gereconstrueerd en in 1997-2002 werden ze door landschapsarchitect Jean-Noël Capart gerestaureerd.

WANDELING 1

Ga aan het einde van de tuin naar rechts tot aan de Louizalaan. In het midden van het Selys Longchamps kruispunt staat een monument dat de heldendaad van de gelijknamige gevechtspiloot herdenkt.

13 LOUIZALAAN 453, RESIDENTIE LE BELVÉDÈRE, ARCH. S. JASINSKI, 1936-1937

Op 20 januari 1943 nam kapitein Jean de Selys Longchamps het gebouw waarin de Gestapo sinds 1940 gevestigd was onder vuur: de gevechtspiloot scheerde daarbij rakelings over de De Motlaan. Dit standingvolle appartementsgebouw is het werk van een overtuigd modernist, Stanislas Jasinski. Het getuigt tevens van een nieuwe manier van wonen in de stad die een groot deel van de laan in de naoorlogse periode herschiep in een muur van similituursteen en beton. Het gebouw overschaduwde zijn 'kleine' gebuur uit 1926, een herinnering aan vervlogen tijden!

14 LOUIZALAAN 480-482, IT TOWER, ARCH. W. BRESSELEERS, 1968-1871

Vanaf de jaren 1960 was het een en al kantoorgebouwen wat de klok sloeg! Dit gebouw kondigde een nieuwe schaalvergroting aan: een 102 meter hoge toren waarin zich de Amerikaanse maatschappij *International Telephone and Telegraph* (ITT) vestigde. De bouw van de toren, tegenover de lagergelegen Ter Kamerenabdij, deed heel wat stof opwaaien. En terecht: zijn gevels van

rookglas met een schrijnwerk in zwart aluminium maken van deze toren een intimiderende verschijning, terwijl men had aangekondigd dat hij transparant zou zijn...

Tegen de beglaasde toren is een tweede toren aangebouwd, blind en volledig van beton gemaakt. Waartoe dient deze toren?

Hij bevat de liften en de trappen.

Stap nu naar het Ter Kamerenbos via het centrale plantsoen van de laan.

Vorbij het massief van araucaria wacht een ongewoon monument, een fontein opgericht ter herinnering aan de dichter Odilon-Jean Périer die op het nr. 268 woonde.

15 LOUIZALAAN 544 EN 589, OCTROOIPAVILJOENEN, ARCH. A. PAYEN, 1835

Het lijkt wel of deze twee elegante aedicula's hier altijd hebben gestaan! Maar niets is minder waar: in feite zijn dit de oude octrooipaviljoenen van de Naamsepoort. Na de afschaffing van de octrooirechten (een belasting op de koopwaren) in 1860, werden ze hier heropgebouwd om er politiekantoren in te vestigen. Met hun pilasters, zuilen, frontons, arcades en rondbogen verwijzen deze symmetrische en bijna identieke bouwwerken onmiskenbaar naar de Italiaanse renaissance.

Hoe noemt men de ronde muuropeningen boven sommige vensters? Hoeveel zie je er in elk paviljoen?

Oculus/meermond: oculi. Vijf in het paviljoen links, vier in dat rechts.

WANDELING 2

DE PARELS VAN DE SOLBOSCH

VAN DE ULB TOT AAN DE CHIQUE VILLA'S, IN DE SCHADUW VAN HET TER KAMERENBOS, DE FRANKLIN ROOSEVELTLAAN BEVAT ENKELE ARCHITECTURALE JUWEELTJES. NAAST ENKELE ZELDZAME OVERBLIJFSELEN UIT 1900, ZIJN HET VOORAL GEBOUWEN UIT HET INTERBELLUM IN EEN WAAIER VAN STIJLEN: VAN NEOBAROK TOT MODERNISME, ZONDER DE ENGELSE OF ZELFS OOSTERSE INVLOED TE VERGETEN.

PARCOURS: ZIE OMSLAG

V VERTREK: F. ROOSEVELTLAAN, OP DE HOEK MET DE PAUL HÉGERLAAN (ULB-CAMPUS)

A AANKOMST: F. ROOSEVELTLAAN 17

TRAMS 25, 94, BUS 71, 72 (ULB), VILLO ! 72 (ULB SOLBOSCH)

DUUR: ONGEVEER 2 UUR.

1 F. ROOSEVELTLAAN 48, AUDITOIRE PAUL-ÉMILE JANSON, ARCH. M. VAN GOETHEM EN ING. P. MOENAERT, 1956

Wanneer je links om het gebouw aan de straatkant heen loopt (arch. Alexis Dumont, 1928), kom je uit bij het goed verscholen Auditoire *Janson*. Het werd aan de vooravond van Expo 58 gebouwd door Marcel Van Goethem, die tegelijk hoofdarchitect van de Expo en professor aan de ULB was. Het auditorium ligt op een hellend terrein en heeft een capaciteit van 1500 plaatsen. Tijdens de Expo werd het gebouw gebruikt voor congressen, later werd het door de universiteit ingenomen. Met zijn gebogen muren bekleed met watergroen plaatstaal en zijn driepoten lijkt het wel alsof dit paviljoen rechtstreeks uit het vrolijke architectuurfeest van de Expo is ontsnapt. Het dak bestaat uit een netwerk van kabels en vormt een dubbele boog die in vakjargon 'hyperbolische paraboloïde' heet – in mensentaal: het heeft de vorm van een zadel... of van chips!

Links het gebouw van de Solvay Brussels School (Art & Build Architect),

geïnspireerd door de stijl van het Auditoire Janson.

2 F. ROOSEVELTLAAN 50, FACULTÉS DE DROIT ET DE PHILOSOPHIE ET LETTRES, ARCH. A. DUMONT, 1923-1928

Nee, dit gebouw dateert niet uit de late 16de eeuw, de Gouden Eeuw der Nederlanden, maar wel degelijk uit de jaren 1920! Het was een Amerikaanse stichting die de bouw ervan kort na de oorlog financierde, en een van de voorwaarden die ze oplegde was dat de architectuur van dit universiteitsgebouw haar inspiratie in een 'nationale stijl' moest zoeken. Voor de bijna 50 meter hoge klokkentoren gold een andere voorwaarde: deze *Memorial Tower* moest herinneren aan 'het gulle gebaar van de Amerikanen'!

De gevel van het hoofdgebouw is versierd met bas-reliëfs. Putti die de wetenschappen uitbeelden wisselen er af met ander voorstellingen.

Over welke symbolen gaat het?

Het zijn 'maconnieke' symbolen – de ULB werd immers door leden van de vrijmetselarij opgericht – doodshoofd, ster, hamer, zandloper, passer en ketting.

3 FRANKLIN ROOSEVELTLAAN 52, ARCH. A. BLOMME, 1928
Oorspronkelijk was dit imposante gebouw, het huidige ULB-rectoraat, de persoonlijke woning van Adrien Blomme! Naast zijn grote gezin (hij had zes kinderen), huisvestte het ook zijn kantoren en enkele huurappartementen. Voor dit monumentale visitekaartje opteerde de architect voor het modernisme. Een modernisme in ‘pakketbootstijl’: de volledig ronde linkerhoek van het gebouw doet denken aan de schoorsteen van een oceaanstomer. *Drie bas-reliëfs – de enige gevelversiering – zijn gesigeneerd Ossip Zadkine, beeldhouwer en vriend van de architect. Waar bevinden ze zich?*

Op de top van de gevel aan de Antoinette Depagelaan, met de voorstelling van een pagode, en de twee overige langs de ingang op de hoek, met een voorstelling van de afrit van de architect.

4 ANTOINE DEPAGELAAN 5, ARCH. W. MICHEL, 1928
Een pagode in hartje Brussel! Weet je aan wie dit vreemde huis toebehoorde? Aan een in Hongkong gevestigde exporteur. De architect overgoot zijn modernisme met een Chinees sausje: op de sobere witte gevel prijkt een voorbouw gemaakt van houten zuilen en kraagstenen met geometrische voluten; daarop rust een pagodedak met groene geëmailleerde pannen die uit China werden ingevoerd. *Als je het oorspronkelijke ontwerp goed bekijkt, zal je zien dat het nog meer oosters oogde, met zijn bekroning versierd met typische acroteria.*

5 F. ROOSEVELTLAAN 60, HUIS COHEN, ARCH. H. VAN DE VELDE EN S. JASINSKI, 1928
Tijd voor een wat ernstiger modernisme. Hier herinnert enkel het buisstalen hekwerk, aan de relingen van pakketboten. Deze sobere woning werd gebouwd in opdracht van een industrieel en was het resultaat van de samenwerking tussen Henry Van de Velde en Stanislas Jasinski, respectievelijk meester en leerling. *Waar zit de dienstingang van het huis verborgen?*

Just onder de hoofdingang, in een doorgang onder het bordes.

6 F. ROOSEVELTLAAN 86, VILLA DELUNE, ARCH. L. DELUNE, 1904
Haar bijzondere silhouet verleent dit sprookjeskasteel een geheimzinnig aura dat perfect bij haar bewogen geschiedenis aansluit. Deze villa in art-nouveaustijl werd opgetrokken te midden van de velden. Op de Wereldtentoonstelling van 1910 diende zij als *bar américain*, en de eerste jazzconcerten van Europa vonden er plaats. De villa bleef dan geruime tijd leeg staan en werd zelfs de heldin van een roman uit 1993 (*Le Bonheur dans le crime* [Het geluk in het kwade] van Jacqueline Harpman). Uiteindelijk werd de villa beschermd en werd de gevel gerestaureerd. Bewonder het schitterende koepeldak en de bolvormige koepels van de toren, de hoefijzerboogvormige muuropeningen, de blauwe en goudkleurige sgraffiti, de lijnen van

het schrijnwerk. Eind jaren 1990 werd de valk in verguld brons die het geheel bekroont gestolen. Wat later werd hij teruggevonden... bij een uitdrager.

7 F. ROOSEVELTLAAN 90, ARCH. G. DEDOYARD, 1930
Op de andere hoek staat een pareltje van de art deco. Bekijk de geometrische vormen in Euvillesteen, de keramiek met paardenmoeren glans en het kunstig smeedwerk. Een zonsopgang – een frequent symbool op de gevels van art-decowoningen – versiert de top van de toegangstravee. *Het prijkt ook elders op de gevel. Waar?*

Op de borswering van het terras op de benedenverdieping.

Stap door tot aan de Air Marshal Coninghamlaan, steek de Rooseveltlaan over en volg de Victorialaan. Neem het pad naar links achter de indrukwekkende ambassade van Qatar. Deze zandweg volgt het oude tracé van de Victorialaan die oorspronkelijk tot aan de Terhulpensesteenweg liep.

8 F. ROOSEVELTLAAN 89A, ARCH. A. GEENS, 1904-1906
Links, goed verscholen, staat een villa uit de jaren 1900. Samen met villa Delune is ze de enige getuige van de landelijke bebouwing op de Solbosch vóór de Expo van 1910 en de aanleg van de toekomstige Franklin Rooseveltlaan. Deze kruising van Vlaamse renaissance, pittoreske stijl en

art nouveau telt talrijke uitkragingen – vierkante toren, hoektorentje, driehoekige of veelhoekige voorbouw. Op de hoeken van de vierkante toren zie je middeleeuwse personages. *Versieringen op de gevel evoceren het landelijke verleden van de laan. Welke?*

De reliëfs op de verdieping. Ze stellen een boer en een boerin voor die respectievelijk een zels en een hark dragen.

Sla aan het einde van het pad linksaf en volg de Braziliëlaan.

9 BRAZILIËLAAN 3, ARCH. R. DELVILLE, 1937
Met haar subtiële assemblage van geometrische volumes vormt deze villa een perfecte illustratie van het functionalisme dat in de jaren 1930 heerste. Volle vlakken en lege ruimten worden kundig afgewisseld: in de gevels zijn een toegangsportiek en een overdekt terras ingewerkt, aangevuld met grote beglaasde muuropeningen. Raphaël Delville, die tevens beeldhouwer was, verwerkte graag plastische kunstwerken in zijn gebouwen. Hier versieren twee klassieke reliëfs afkomstig uit de afgietselwerkplaats van het Jubelpark de portiek en de garage. *Op de oude foto zie je een derde kunstwerk dat nu verdwenen is.*

Keer terug langs de Rooseveltlaan aan onpare zijde. Je ziet er villa's in uiteenlopende stijlen. De meeste zijn heel conventioneel, sommige zien er als een landhuis uit.

10

10

13

14

10 F. ROOSEVELTLAAN 67, VILLA EMPAIN, ARCH. M. POLAK, 1930

Deze weelderige villa draagt de naam van haar opdrachtgever, baron Louis Empain, die amper 22 al aan het hoofd stond van een immens financieel imperium dat hij van zijn vader had geërfd. Michel Polak, een architect die erg geliefd was bij gefortuneerde cliënten, ontwierp een woning die de strakheid van het modernisme op magistrale wijze met de verfijning van de art deco verzoent. De zuivere lijnen en de klassieke symmetrie van de gevel worden beklemtoond door een bekleding in gepolijst graniet en omlijstingen in messing, de hoeken versierd met vergulde bladeren, een decor dat door het Stocletpaleis was geïnspireerd. Toen de *Fondation Boghossian* de villa in 2007 verwierf, verkeerde ze in bijzonder slechte staat. Na haar restauratie werd er een centrum voor kunst en dialoog tussen de westerse en oosterse culturen in ondergebracht. *De villa is toegankelijk tijdens tentoonstellingen. Het opmerkelijke interieur is georganiseerd rond een imposante hal onder een daklicht. Achteraan ligt een groot zwembad omzoomd door een brede pergola.*

11 F. ROOSEVELTLAAN 49, TOEGESCHREVEN AAN ARCH. P. VIÉRIN, JAREN 1930

Als je deze villa ziet, zou je je op het Engelse platteland wanen. En terecht, want de architect koos

hier voor de tudorstijl, een stijl die tot de renaissance tijd teruggaat. Dit gebouw illustreert de voorliefde voor het regionalisme in de villa-architectuur in de gemeenten van de tweede kroon na de Grote Oorlog. Typisch voor de tudorstijl is de afgeplatte spitsboog van de portiek, van de zijingang en, wat verderop, van de garagepoorten (waar die boog een wat... anachronistisch effect heeft). Ook het ruitvormige glas in lood met violette en gele tinten is bewaard.

12 F. ROOSEVELTLAAN 39 EN 41, ARCH. A. BLOMME, 1928-1929

Twee villa's verenigd door eenzelfde gevelbehandeling met horizontale lijnen en witte pleisterkalk. Dit is art deco volgens Adrien Blomme waarin hij ook traditionele details verwerkt, sommige met een Spaans accent. Getuige hiervan de rondboogarcades langs de laan, maar vooral, op de rechterzijgevel, de gewelfde consoles boven de ingang, evenals de getorste zuilen van het hoekvenster. *Zoals we aan het begin van de wandeling al zagen, woonde Blomme zelf in de wijk. Je hoeft je maar om te draaien om zijn huis te zien!*

13 F. ROOSEVELTLAAN 37, ARCH. M. COLLIN, 1928; F. ROOSEVELTLAAN 35, CA. 1930

Opnieuw twee tegen elkaar aangebouwde villa's, ditmaal uitgewerkt als één grote pastiche, het linker geïnspireerd op het Frans classicisme, het rechter op

de Vlaamse barok. Het geheel lijkt wel een kasteeltje.

De roedeverdeling van de ramen van de twee villa's is verschillend. Waar bevindt zich de houten roedeverdeling en waar de ijeren? Tip. Het subtiele verschil schuilt in de breedte van de elementen.

Houten roedeverdeling op nr. 37. Ijeren roedeverdeling op nr. 35.

14 F. ROOSEVELTLAAN 27-29, TWEEWONST DE BODT, ARCH. H. VAN DE VELDE, 1929-1930

Deze modernistische tweewoonst werd ontworpen voor een vader en zijn zoon en wordt gekenmerkt door een monumentale combinatie van volumes op een hoge hardstenen sokkel. De bruine baksteen – Belvédère genaamd – is typisch voor het modernisme. Hier vervangt ze de oorspronkelijke geplande bekleding, in Euvillesteen waarvan om financiële redenen werd afgezien. Het geheel werd ontworpen door Henry Van de Velde, de oprichter van de school van *La Cambre*, en vandaag is de *École Nationale Supérieure des Arts Visuels de La Cambre* erin gevestigd.

15 F. ROOSEVELTLAAN 25, 1930

Hetzelfde ontstaansjaar als zijn linkerbuur, maar in een totaal andere stijl! Over smaken en kleuren... De architect koos hier voor een duo van rijke materialen – groene zandsteen en blauwe hardsteen – voor deze woning die sterk naar de Beaux-Artsstijl neigt. Zoals in verscheidene andere villa's

die we al op deze wandeling hebben gezien, bevindt de hoofdingang van deze imposante woning zich op de zijgevel. En wat voor een gevel, onttrokken aan de nieuwsgierige blikken van de voorbijgangers, die genoeg moeten nemen met de eerder saai voor gevel.

16 F. ROOSEVELTLAAN 17, ARCH. P. BONDUELLE, 1928

Bonduelle was meer traditionalist dan modernist en had een voorliefde voor het classicisme en het regionalisme. Het is laatstgenoemde stijl die hij toepast op deze woning, die er als een kleine Engels *manor* uitziet maar minder rustiek dan de villa op de hoek van de Zoomlaan. Typisch zijn de toegangsportiek onder rondboogarcades, de monumentale *bay-window* die de salon verlicht, en het indrukwekkend dak met hoge schoorstenen en tal van dakkapellen. *Zie je dat de grote glaspartij van de salon hetzelfde type ruitvormige beglazing heeft als de villa aan de Zoomlaan?*

11

12

12

15

16

16

PROMENONS-NOUS DANS LE BOIS

Dans le bois de la Cambre, tout est conçu pour la découverte, le plaisir et le repos du flâneur, dans une mise en scène bien orchestrée : établissements récréatifs, décors champêtres et mobilier varié. Tel un promeneur de la Belle Époque, parcourez le bois à la découverte de ses éléments pittoresques !

1. LOCALISEZ LES ÉLÉMENTS

Inscrivez dans la première bulle le chiffre qui correspond à leur emplacement.

2. RETROUVEZ LEUR NOM

Reportez dans la seconde bulle la lettre correspondante.

- A. Le pont en bois
- B. Le pont en roches
- C. Un abri cavalier
- D. Un banc circulaire
- E. Le Chalet du Gymnase
- F. Une borne-fontaine

SOLUTIONS DU JEU ?

VOIR SUR LE RABAT DES CARTES

OP WANDEL IN HET BOS

Het Ter Kamerenbos nodigt uit tot ontdekkingstochten, plezier en vermaak en natuurlijk flaneren. Alles is er perfect georkestreerd: pittoreske decors, een gevarieerd meubilair, eet en drankgelegenheden.

Waan je eventjes een wandelaar uit de *belle époque* en ga op zoek naar enkele pittoreske elementen!

1. VIND DE ELEMENTEN

Schrijf in het eerste bolletje het cijfer dat met hun plaats overeenstemt.

2. VIND HUN NAAM

Schrijf de overeenkomstige letter in het tweede bolletje.

- A. De houten brug
- B. De rotsbrug
- C. Een ruitersschuilplaats
- D. Een ronde bank
- E. Chalet van het Gymnasium
- F. Een drinkfontein

OPLOSSINGEN VAN HET SPEL?

ZIE OMSLAG

